

VERDUIDELIKENDE MEMORANDUM

1. DOEL

Die Begrotingswetsontwerp, 2019 reguleer die bewilliging van geld vir die behoeftes van die Provinsie ten opsigte van die finansiële jaar 1 April 2019 tot 31 Maart 2020.

Die memorandum beklemtoon begrotingsinkomste wat na verwagting ontvang sal word vir elke jaar van die 2019 Mediumtermyn-bestedingsraamwerk ("MTBR") tydperk asook die uitgawes wat deur die Provinsie aangegaan sal word.

2. OPSOMMING

Die 2019 MTBR-begroting sluit in die bedrae reeds vervat in die basislyn van die Departemente, asook nuwe toekennings en geherprioritiseerde fondse. Hierdie toekennings sluit in nasionale toekennings in verband met voorwaardelike toelae, beleidaanpassings, befondsing van nasionaal ooreengekome prioriteite en befondsing van die provinsiale eie bron van inkomste.

Die totale begroting van uitgawes vir die Provinsie vir die 2019/20 finansiële jaar beloop **R37.274 miljard**. Dit maak voorsiening vir die befondsing wat geïdentifiseer is in die Nasionale Ontwikkelingsplan, die 2014-2019 Mediumtermyn Strategiese Raamwerk (MTSR), Mediumtermyn-begrotingsbeleidsverklaring (MTBBV) en die 2019 MTBR.

Die Vrystaatse Provinsiale Regering se geprojekteerde inkomste vir die 2019/20 finansiële jaar is **R37.274 miljard**, wat bestaan uit billike deel oordragte van **R28.186 miljard**, voorwaardelike toelaes van **R7.863 miljard** en die provinsie se eie inkomste geprojekteer ten bedrae van **R1.225 miljard**.

TABEL 1: NETTO PROVINSIALE POSISIE

R' 000	2019/20	2020/21	2021/22
Totale Inkomste	37 274 018	39 593 184	42 231 989
Totale Toegewysde Uitgawe	37 274 018	39 583 381	42 159 883
Netto Surplus (Aansparing befondsing)	0	9 803	72 106

3. DOEL VAN TOEKENNINGS

Die totale provinsiale begroting beloop **R37.274 miljard** vir die 2019/20 finansiële jaar, soos aangedui in Tabel 2 hieronder.

Die doel van die toekennings, is om voorsiening te maak vir en om die implementering van die provinsiale regering se program moontlik te maak met spesifieke klem op die volgende:

- *Om die gehalte van onderwys te versterk* deur toegang tot opvoedkundige geleenthede te verbeter;

*getalle in die Wetsontwerp en Memorandum geïdentifiseer met R' 000 asook met die woorde duisend, miljoen of miljard is afgerond.

- *Om die voorsiening vir gesondheidsorg te verbeter, veral vir armes, en om baba, kind en moeder sterfte syfers te verlaag;*
- *Om die vlakke van misdaad te verminder en burgerveiligheid te versterk* is een van die provinsiale regering se prioriteite waardeur dit van voorneme is om die getal van polisiëringpersoneel te verhoog wat spesialiseer in verskeie belangrike gebiede van misdaadvoorkoming;
- *Om volhoubare groei te skep deur die handhawing van hoë vlakke van openbare belegging in infrastruktuur te versterk en verskeie infrastrukture en imperatiewe van die provinsiale regering te verbeter, is ook een van die prioriteite.* Die infrastrukture wat verband hou met belegginginisiatiewe is die Skoolkoshuise, Paaie Konstruksie Program en meer;
- *Om die Provinsie se openbare sektor werkseleentheidprogramme te versterk* deur werkseleenthede te verhoog in areas waar daar 'n duidelike behoefte is, veral in die polisie, onderwys en gesondheidsektore;
- *Implementering van die Uitgebreide Openbare Werke-program ("UOWP")* in gebiede soos gesondheidsdienste, konstruksie, instandhouding en omgewings-beskermingsprojekte;
- *Om sosiale ingrypings op te gradeer* om werkkuitdagings aan te spreek en sosiale beskerming te verseker.

TABEL 2: OPSOMMING VAN VOORGESTELDE TOEWYSING AAN DEPARTEMENTE

R'000	2019/20
	Begrotingstoewysing
Departement van die Premier	625 682
Vrystaats Wetgewer	266 242
Ekonomiese, Kleinsake Ontwikkeling, Toerisme en Omgewingsake	630 925
Provinsiale Tesourie	367 624
Gesondheid	11 142 372
Onderwys	14 733 214
Maatskaplike Ontwikkeling	1 375 324
Samewerkende Regering en Tradisionele Sake	456 135
Openbare Werke en Infrastruktuur	1 803 273
Polisie, Paaie en Vervoer	2 888 688
Landbou en Landelike Ontwikkeling	821 354
Sport, Kuns, Kultuur en Ontspanning	753 543
Menslike Nedersettings	1 409 642
Totaal	37 274 018

4. BESPREKING

4.1 Provinsiale Fiskale Koevert

'n Opsomming van die totale provinsiale inkomste koevert is in Tabel 3 hieronder vervat en weerspieël die totale inkomste van **R37.274 miljard**, **R39.593 miljard** en **R42.232 miljard** vir die finansiële jare 2019/20, 2020/21 en 2021/22 onderskeidelik.

*getalle in die Wetsontwerp en Memorandum geïdentifiseer met R' 000 asook met die woorde duisend, miljoen of miljard is afgerond.

TABEL 3: PROVINSIALE INKOMSTE KOEVERT

R'000	2019/20	2020/21	2021/22
Billike Deel	28 186 642	30 337 928	32 411 131
Voorwaardelike Toelaes	7 862 754	7 985 223	8 569 861
Totale Oordrag van Nasionaal	36 049 396	38 323 151	40 980 992
Eie Inkomste	1 224 622	1 270 033	1 250 997
Totale Inkomste	37 274 018	39 593 184	42 231 989

4.2.1 Maatskaplike Sektor Toekenning

(a) Gesondheid

Die Departement van Gesondheid is 'n bedrag van **R11.142 miljard** in 2019/20, **R11.946 miljard** in 2020/21 en **R12.789 miljard** in 2021/22 toegeken. Die toekenning van die Departement dek, onder andere, die volgende gesondheidsorgprioriteite oor die 2019 MTBR:

- Medisyne en Mediese Voorraad
- Laboratoriumdienste: (NHLS) en Bloedvoorraad en -Dienste
- Voedseldienste en Relevante Voorraad
- Infrastruktuur en Nie-Infrastruktuurinstandhouding
- Kinderentstowwe
- ARVs
- Mediese Depot

(b) Onderwys

Die Departement van Onderwys is 'n bedrag van **R14.733 miljard** in 2019/20, **R15.873 miljard** in 2020/21 en **R17.071 miljard** in 2021/22 toegeken. Die befondsing aan hierdie Departement spreek, onder andere, die volgende sektor prioriteite oor die 2019 MTBR aan:

- Norme en standaarde in skole
- Leerder- en onderrigondersteuningsmateriaal
- Graad R program
- Skoolkoshuisondersteuning
- Matriekondersteuningsprogram
- Kwytsekding van skoolgelde
- Skoolverbinding
- Sanitêre waardigheidsprojek
- Skoolinfrastruktuur insluitend onderhoud
- Leerdervoerprogram

*getalle in die Wetsontwerp en Memorandum geïdentifiseer met R' 000 asook met die woorde duisend, miljoen of miljard is afgerond.

(c) Maatskaplike Ontwikkeling

Die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling is 'n bedrag van **R1.375 miljard** in 2019/20, **R1.428 miljard** in 2020/21 en **R1.492 miljard** in 2021/22 toegeken. Die volgende prioriteite, onder andere, word befonds:

- Vroeë Kinderontwikkeling (VKO) en Gedeeltelike Sorg
- Kantoor van die Regte van Kinders
- Slagofferbemaatting
- Geweld teen Vrouens en Kinders
- Dwelmmisbruikbehandelingsentrum
- Sosiale Werker indiensneming
- Sanitêre Waardigheidsprojek
- NAWONGO hofuitspraak

4.2.2 Nie-Maatskaplike Sektor Toekennings

(a) Departement van die Premier

Die Departement van die Premier ontvang **R625.682 miljoen** in 2019/20, **R651.631 miljoen** in 2020/21 en **R685.442 miljoen** in 2021/22. Die befondsing maak hoofsaaklik voorsiening vir,

- Gemeenskapsontwikkelingswerkers
- Vrystaatse Opleiding en Ontwikkelingsinstituut
- Provinsiale Kommunikasie Strategie
- Provinsiale Beurse en
- Versterking van oorsigfunksie

(b) Vrystaatse Wetgewer

Die Vrystaatse Wetgewer is 'n bedrag van **R266.242 miljoen** in 2019/20; **R285.521 miljoen** in 2020/21 en **R289.197 miljoen** in 2021/22 toegeken. Hierdie toekennings sal voorsiening maak vir onder andere, politieke befondsing en openbare deelname.

(c) Ekonomiese, Kleinsake Ontwikkeling, Toerisme en Omgewingsake

'n Bedrag van **R630.925 miljoen** is toegeken vir 2019/20, **R661.348 miljoen** vir 2020/21 en **R684.981 miljoen** vir 2021/22. Die toekenning maak voorsiening, onder andere, vir die volgende:

- Omgewingsprogramme
- Radikale ekonomiese transformasie
- Afvalbestuur
- Vernuwings van oorde
- Ondersteuning aan KMMO's en Koöperatiewe
- Ondersteuning van Swart Industrialiste

*getalle in die Wetsontwerp en Memorandum geïdentifiseer met R' 000 asook met die woorde duisend, miljoen of miljard is afgerond.

(d) Provinsiale Tesourie

Provinsiale Tesourie is **R367.624 miljoen** in 2019/20; **R372.693 miljoen** in 2020/21 en **R388.975 miljoen** in 2021/22 toegeken. Die toekenning aan hierdie Departement sal, onder andere, die volgende prioriteite dek, Staat Inligtingstegnologie-agentskap (SITA), finansiële ingryping, munisipale ondersteuningsprogram en versterking van oorsigfunksie.

(e) Samewerkende Regering en Tradisionele Sake

Die toekenning vir hierdie Departement beloop **R456.135 miljoen** in 2019/20, **R478.994 miljoen** in 2020/21 en **R499.918 miljoen** in 2021/22. Die voorgestelde begroting beoog om die prioriteite aan te spreek, onder andere, Operasie Skoonouditprogram, munisipale ondersteuningsprogram en bystand aan waterlaboratoriums vir munisipaliteite.

(f) Openbare Werke en Infrastruktuur

Die Departement van Openbare Werke en Infrastruktuur is 'n bedrag van **R1.803 miljard** in 2019/20, **R1.930 miljard** in 2020/21 en **R2.018 miljard** in 2021/22 toegeken. Die toekenning spreek sommige van die hoof funksies van die Departement aan soos eiendomsbetalings, munisipale dienste asook eiendomsheffing en -belasting. Die begroting maak ook voorsiening vir belegging in infrastruktuur.

(g) Polisie, Paaie en Vervoer

Die toekenning vir die Departement van Polisie, Paaie en Vervoer beloop **R2.889 miljard** in 2019/20, **R2.886 miljard** in 2020/21 en **R3.046 miljard** in 2021/22. Die toekenning befonds hoofsaaklik

- Belegging in infrastruktuur
- Ondersteuning aan openbare vervoeroperasies
- Installering van biometriese en kringtelevisie kameras
- Koste verwant aan inkomsteverhaling (SAPO en Kontant-in-Transito)
- Aankoop van vuurbestrydingstoerusting

(h) Landbou en Landelike Ontwikkeling

Departement van Landbou en Landelike Ontwikkeling ontvang **R821.354 miljoen** in 2019/20, **R871.396 miljoen** in 2020/21 en **R916.891 miljoen** in 2021/22. Die begroting maak voorsiening vir LandCare program, ondersteuning en opleiding van boere, veeartseny-dienste, Mohoma Mobung programme, belegging in infrastruktuur en implementering van landbouprojekte.

(i) Sport, Kuns, Kultuur en Ontspanning

Die departement ontvang 'n totale toekenning van **R753.543 miljoen** in 2019/20, **R776.049 miljoen** in 2020/21 en **R807.938 miljoen** in 2021/22. Die begroting maak voorsiening, onder andere, vir infrastruktuurontwikkeling, kuns en kultuur, UOWP projekte, kunstenaars, provinsiale biblioteek- en argiefdienste sowel as ontspanning en erfenis.

*getalle in die Wetsontwerp en Memorandum geïdentifiseer met R' 000 asook met die woorde duisend, miljoen of miljard is afgerond.

(j) Menslike Nedersettings

Die Departement van Menslike Nedersettings ontvang 'n toekenning van **R1.410 miljard** in 2019/20, **R1.424 miljard** in 2020/21 en **R1.470 miljard** in 2021/22. Die toekenning bestaan hoofsaaklik uit voorwaardelike toelae en voorsien dus vir menslike nedersettingsbehoefte, titel akte vernuwing en UOWP. Bo en behalwe die nasionale toekennings, maak die begroting ook voorsiening vir die sloping en konstruksie van twee vertrekhuise.